

Observatoriu ese de doue ori in  
septembra, Miercurea si Sambata.

#### Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu posta in lainscru monachiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci. — Numeri singuratici se dău căte cu 10 cr.

# OBSERVATORIULU

## Diariu politicu, national-economicu si literariu.

### Anulu V.

Nr. 10.

— Sibiu, Miercuri 3/15 Februarie. —



1882.

#### Economia nationala.

Cum se poate fondă industria in Romania.

De unde acum cătiva ani cestiunile economice erau lasate într-o absoluta parasiere, în timpul de fată, constatam cu deosebită multumire, totu românu, pâna și acela care nă luat vreodata unu manualu de Economie politica în mana, se interesădă intr'unu modu particularu de miscarea economică a tierei. Fiacare, după cătu se pricepe, tîne a spune cuventul seu candu se vorbesce despre lipsurile economice ale Romaniei. Mai multu, si in acăsta vedem unu semnun de manutire, astadi a ajunsu in stare de convingere adanca pentru o parte insemnata a poporatiunei romane, ide'a cumcă lips'a unei industrii nationale este in timpul de fată o causa de slabiciune economică pentru tiéra, éra in viitoru o amenintare pentru interesele sale cele mai vitale. Cine se indoiesce despre acăsta stare a spiritelor, bine-voiesca a sta la vorba cu meseriasii si cu agricultorii; asculte-le plangerile si va dobendi convingerea pe care o esprimu acă.

Acăsta stare a spiritelor cu privire la cele economice, este semnul unui progresu insemnat realizat de cătiva ani in sinulu societatii romane. Se ne intorcemu nu mai tardiu, decătu acum cincispredece sau douedieci de ani, si ne vomu incredintia că asemenea idei de abia erau esprimate de cătiva insi, ómeni de studiu, si puse in practica de vreo trei patru ómeni de actiune. Citescă-se dia-rele si alte publicatiumi si potu afirma, că expresiunea industrie nationala se va intalni numai de cătiva ani in scierile nôstre. O natiune a facutu dejă unu pasu mare in calea progresului, candu ajunge se'si cunoscă si se'si simtia lipsurile si nevoie; a mersu inainte candu s'a convinsu că lipsa de industrie nationala este o amenintare care maine poate deveni faptu inplinitu, pentru cele mai scumpe sale interese. Astadi oricătu s'aru mai incerca economistii de cabinetu si acea multime de individi care in lipsa de convingeri dobendite prin studii si cercetari in viati'a practica, se multumescu a se luă dupa altii, se mai convinga pe romani că ei si tiér'a loru sunt facuti pentru agricultura; că industri'a daca va fi se vie vreodata in România, va veni dela sine, adeca prin proni'a cerésca; că viitorulu economicu alu acestei tieri sta in absoluta libertate a comerciului, a industriei, a impoporarii cu straini si altele de felulu acesta, nimeni nu i va mai crede, si fara vorba multa voru primi că respunsu: nu avemu se incercam noi ce nu au incercat altii; in materie economica, că si in oricare alta, experientia este celu mai bunu conductoriu; si fiindcă tōte Statele civilisate ale Europei, cu Engler'a in frunte, au intemeiatu si desvoltatu industria urmandu mai aceeasi cale, noicei mai tineri, nu potemu decătu se'i imitam, potrivindu e cu situatiunea si nevoie nôstre.

Acăsta fiindu pornirea spiritelor in favoarea unei industrii nationale, eu unulu sunt de parere, că nu numai nu avemu timpu de perduto, dara că cu riscul de a compromite realizarea unei idei atău de folositore pentru intrég'a tiéra, că Gubernu, Corpuri legiuitoré si particulari se ne folosim de acăsta fericita dispositiune a romanilor si se nu mai intardienu cătusi de puçinu punerea temeliei industriei in România. Se nu mi se respondia că temelia este pusa, fiindcă s'au infintiatu doue trei fabrici de chibrituri, doue fabrici de zahar, o fabrica de postavu si alte căteva stabilimente. Nu este vorba de infintarea a căteva stabilimente, ci despre asternerea unui programu generalu si despre mesurile de a'lui pune in aplicatiune treptatu. Fabrici mai amu avutu si alta data; sunt aprópe una suta cinci-dieci de ani de candu esistau fabrici de sticla in tiéra romanescă; au fostu fabricele repausatului N. Baleanu, fabrica de chartie alui Asachi,

si astadi nu mai esista nici-una. Pentru a intemeia industria intr'o tiéra, cauta se se infintiedie treptatu acele fabricatiuni, care potu trai si prinde radacini in poporu, devenindu unu mijlocu de traiu pentru densulu. Acăsta nu impedece infintarea de stabilimente mari industriale; inse noi cauta se infintiamu deocamdata industrii potrivite cu trebuintele, cu aplicarile, starea sociala si economica a poporului romanu. Numai urmandu astfelu potemus asedia industria romana pe temelii solide si nestrampitate. Inca odata: nu este vorba despre aceea ce trebue se faca cutare avutu sau cutare campanie financiara, ci de introducerea industriei in viati'a economică a poporului romanu, atău dela tiéra cătu si dela orasii. Companiile se pricep ele cum se'si intrebintiedie banii, si nici că voiescu se scie despre ceea ce se scrie in acăsta privintia. Se poate intempla, din contra, in unele casuri, că interesele companiilor industriale se fia in opositiune cu interesulu nostru de a intemeia industria in poporu si prin poporu.

Odata intielesi asupra scopului ce urmarim, se cercetam: 1. Sistemul industrialu celu mai potrivit pentru starea actuala a poporului romanu; 2. Industriile cu a caroru infintare trebue se incepemus fondarea industriei nationale; 3. Mijlocele pentru a asigura desvoltarea si prosperitatea industriilor infintiate.

(Va urmă.)

Representatiunea senatului romano-catholic din Transilvania inaintata la camer'a deputatilor Unariei in contra proiectului de lege gimnasiale.

(Urmare si fine.)

Pâna in a. 1848 biserica rom.-catholica din Transilvania isi vediuse de afacerile sale in pace, netururata de nimeni in exercitiul autonomiei sale. Anii revolutiunei au turburat si activitatea pacuita a Comisiunii catholice, că reprezentanta si executória a drepturilor sale de autonomia. A urmatu gubernulu absolutu austriac. Acela informatu bine si convinsu despre drepturile autonome intemeiata pe legi, le-a si respectat pe deplinu, in dispositiunile si mesurile sale totudeauna le luă in consideratiune. Tocma pentru acăsta inse romano-catholici din Transilvania aru afa, că ar fi lucru nepriceputu si neertat, daca tocma sub gubernulu ungurescu constitutionale regescu li s'aru cassa acelea drepturi, pe care si gubernulu absolutu le tînuse totudeauna in onore si le respectase in mesura cuvenita. Dupace in a. 1861 s'a restaurat gubernulu autonomu alu Transilvaniei, totu atunci se organisă din nou si comisiunea catholica si isi continuă activitatea sa inca si dupa desfiintarea gubernului.

In 10 Januariu 1866 tînendu-se congresu generalu bisericescu, acesta inaintă o representatiune cătra Maiest. Sa imperatulu si regele, in care ceră: autonomia bisericei catholice din Transilvania intemeiata pe legi si pe praxa stravechia, se fia restaurata intru totu coprinsulu ei. La acea petitiune veni prea inaltă resolutiune din 19 Augustu 1867 prin care se acordă totu ce au cerut catholicii, adeca restaurarea autonomiei loru asia cum se afla definita si circumscrisa in protocolu siedintiei loru din 10 Januariu 1866. (Vedi aceea fu resolutiune una si buna, curata de intortocaturi ministeriali.)

Odata autonomia restabilita, catholicii au si inceputu se tîna congresu bisericescu numite la ei cu terminu din evulu mediu Adunarea statului (status gyûlés), au si tînutu in 1868, in 1873 si de acă inainte se aduna de căteori se afla necesariu. Totu in a. 1873 au alesu senatul administrativu (igazgato tanács), iau datu instructiuni, au notificatu acelea mesuri ministeriului, carele sub Nr. 1008 din 16 Juniu 1873 le-a si recunoscutu. De atunci acelu senatul lucră in pace.

Din tōte acestea catholicii transilvani inchiaie, că nici uniunea Transilvanie cu Ungaria nu ia potutu spolia de autonomia loru bisericesca si nici că ia spoliat; si peñtru-ce nu? Pentru diplom'a leopoldina, acelu tractatul de statu, acelu pactum conventum alu Transilvanie cu Dinasti'a si cu acela tōte legile fundamentali ale acestei tieri au fostu confirmate si sanctionate cu juramente soleme, nu numai de cătra imperatulu si mare principe Franciscu, in a. 1792 si de cătra Ferdinandu in 1837, ci si de cătra Mai. Sa imperat, rege si mare principe Franciscu Josif I prin juramentul depusu cu ocasiunea incoronarei sale in a. 1867. Acă apoi senatul catholic pe langa ce se provoca din nou la art. II alu dietei transilvane din 1790/1 cunoscute din petitiunea protestantilor sasi „promittentes et assecurantes eosdem Status et Ordines verbo Nostro regio et principali, fideque apud Nos et augustam domum Nostram nunquam violabili etc. etc. etc.“, in care jura că va conserva si (că domitoriu suveranu) va ingrijii a se conserva (conservarique curabimus) si drepturile religiunilor, sante si nevetamate (sancte et illibate). In data apoi acelasi senatul catholic pune sub nasulu ministrului cuventele din formul'a de juramentul pronuntiatu de cătra Mai. Sa Franciscu-Josif in facă ceriul si in audiulu lumei, relative anume si la religiuni:

„Juramu... că bisericele lui Dumneideu, jurisdictiunile Ungariei si ale tierilor asociate cu ea, pe locitorii sei eclesiastici si seculari de tōte clasele, in drepturile, prerogativele, libertatile, scutintiele, legile, datinele loru vecchi, bune si probate ii vomu tînea.“ \*)

Mai departe, autonomia catholiceilor din Transilvania este recunoscuta si confirmata si in §. 14 din art. XLIII dela 1868 care suna despre reglarea speciale a Uniunei Transilvanie, in care se decide curatul sustinerea nealterata a toturor legilor transilvane relative la autonomia bisericelor de tōte confessunile. Aci senatul rom.-catholic reproduce §-ulu 14 intregu, pentru că se convinge pe ministru, că nu e bine se recomande diete calcari si abrogari de legi fundamentali.\*\*)

Dupa acestea senatul rom.-catholic nu se poate mira destulu, că s'au aflatu in Ungaria unu ministru, unu reprezentante alu gubernului, care dupace recunoscă apriatu autonomia bisericelor protestante, denegă catholiceilor din Transilvania dreptulu de autonomia bisericesca. Au nu vede ministrul, că a celeasi legi fundamentali, care asigura protestantilor de trei confessuni si rituri autonomia loru, o asigura si catholicismului in aceiasi termini respicati? Se dice, că catholicilor din Ungaria le lipsesc autonomia, deci se nu o aiba nici cei din Transilvania. Vorbe gôle. Nici-odata catholicii din Transilvania n'au renuntat la autonomia loru pentru placerea celor din Ungaria.

De acă incolo representatiunea-protestu a desu numitului senat continua cu apararea vigorosă a drepturilor bisericei sale autonome, demitendu-se in mai multe detaliuri, pentru care noue ne lipsesce spatiu, dara si de nu ne ar lipsi, éta că ener-

\*) In limb'a originale suna asia:

„Esküszünk... hogy az Isten egyházait, Magyarország és társországai törvényhatóságait, egyházi és világi mindenrendű lakásait jogaiiban, kiváltságaiiban, szabadságukban, szabadalmiakban, törvényekben, régió és helybenhagyott szokásaiiban megtartandjuk.“

\*\*) „Erdély minden törvényei, melyek az erdélyi területen és a korábban ugyanevezett magyarországi részekben a bevett vallásfelekezetek, egyházak és egyházi hatóságok vallásgyakorlati és önkormányzati szabadságát, jogegyenlőségét, egynás közötti viszonayait s illetőleg hatáskörét biztosítják, nemcsak sértetlenül fentartatnak, hanem egyszersmind a görög- és örmény-katholikus és a keleti görög szertartásu egyházakra is kiterjesztetnek.“

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie său linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare căte 7 cr., la a dou'a si a treia căte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tessan-ru publicu.

Prenumeratiile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiiile poste statului, addressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriul“ in Sibiu.

giósa reprezentatiune a episcopatului rom.-catholic din Ungari'a propria rapedita asupra ministrului prin archiepiscopulu dr. Lud. Haynald, nimicesce si opiniunea falsa latita pâna acum asia de tare despre catholicii din Ungari'a, că si cum biseric'a loru fația cu statulu nu s'ar bucură de aceeasi autonomia că si protestantii, daca nu si mai largă. Dara fiindu-că confusiunea de idei in acésta materia domnesce in realitate; fiindcă cestiunea asia cum o vedem, taia afundu si in viéti'a bisericésca a romaniloru greco-catholic; in fine dupace observaramu in dilele din urma chiaru si la greco-resariteni simptomele unei descurajari de fiintie molațice, damu in nota\*) pentru cei ce cunoscu limb'a magiara, unu specimen de limbagiu alu ómeniloru liberi. (A se vedé reprezentatiunea intréga in „Magyar Polgár“ Nrii 30 et 31).

### Despotismulu limbei pedepsitu prin altii.

In Nrulu 8 arataramu cu exemplu practicu forte batetoriu la ochi, in ce modu magiarismulu intentatul la slovacii din Ungari'a isi taia singuru ramur'a de sub pitiore, că-ci acum ne mai avendu popi si dascali slavaci cunoscatori de limb'a poporului, acesta nu mai alege magiaroni. Ací inse uitaramu se mai adaogemu döue impregiurari prea bine cunoscute in Ungari'a si anume, că ori-unde se in punu slavaciloru popi magiaroni sau magiari, poporulu a incepulu se incunguire biseric'a, cu alte cuvinte, elu nu mai merge la biserica, éra urmarea infriosiata nu avemu se o mai spunemu si noi. Alta impregiurare este, că in St. Petersburg si in Moscva se tragu de mai multi ani informatiuni cătu se pote de exacte din totu coprinsulu Ungariei despre tóte legile, ordonantiele si ori-care alte mesuri luate de cătra unguri cu scopu de a magiarisá pe popórale de nationalitate slava, cum serbi, slavaci, ruteni, sloveni. Asia de ex. intrigele căte s'au tiesutu cu ocasiunea alegerei de mitropolit-patriarchu la Carlovitiu, asia planulu magiarisrei gimnasielor, asia oprirea locitoriloru de a si vorbí limb'a loru materna in adunari municipali, la comitate, prefecturi, subprefecturi si la judecatorii, incercari cutediatórie de a scóte limbile materne si din biserici, tóte acestea si o multime de alte mesuri unguresci sunt forte bine cunoscute nu numai diarielor celoru mari rusesci, ci si ministriloru si la tóta societatea superiora, asia si teribilei societati a Nihilistiloru.

In acelasi timpu despotismulu limbei magiare a incepulu se simtia man'a grea a Germaniei. Némtiulu este unu poporu pe care'lui scoti forte anevoia din flegm'a lui, si nu odata astépta se fia intiepatu cu stremuru de feru că bivolii, sau loviti cu biciu grosu că si caii loru cei mari rassa de Holstein; dara dupa-ce l'ai pusu odata in misicare, apoi se nu'i stai in cale, că-ci atunci elu calca si nimicesce totu pe unde trece.

10—12 ani din urma ti se parea că germanii din Germani'a nu vedu si nu audu nimicu din căt se intempla la vecin'a loru Austri'a si anume in Ungari'a. In acelu periodu se parea că tóte strigatele nationalitatiloru asuprite si anume vaieraturile sasiloru transilvani inca sunt adressate numai la 40 milioane de ómeni surdi, si că diariulu „Sieb-deutsches Tageblatt“ din Sibiu nu'lui citesce nimeni in tóta Germani'a. Ce se vedi inse, dintru odata se formédia in Berlinu inainte cu unu anu asia numit'a Societatea scolastica (Deutscher Schulverein) despre care se vorbí pe largu in alti doi Nri ai „Observator.“ Alaturea cu acela se angajédia 12

\*) Valóban, mélyen tiszttelt képviselöház! nem titkolhatjuk el a feletti meglepetésünket, hogy az előre-bocsátottakat tudva és ismerve, az alkotmányos magyar birodalomban találkozhatik irányadó férfiu és kormány-képviselő, ki az erdélyi r. k. egyházmegye törvényes önkormányzati jogát csak kérdesbe is teheti; még inkább meglep az, hogy mégis tatákokozik ember, ki ugyanakkor, midőn protestans atyánkfaiai önkormányzati jogát hangosan elismeri, az erdélyi róm. kath. egyházmegye autonomiáját tagadásba kívánja venni. Valjon nem ugyanazon törvények, nem ugyanazon hitlevelek és királyi eskü biztosítják-e az erdélyi egyházmegye autonomiáját, melyek a protestánsok önkormányzatát? Ellen szokták vetni, hogy a magyarországi katholikusoknak nincs autonomiájuk, tehát az erdélyieknek se legyen. Üres beszéd. Mutassák ki ez ellenvetéssel élök, hogy az erdélyi katholikusok az unió következében lemondottak autonomiájukról, vagy az önkormányzati törvényes jogok gyakorlását a magyarhon testvérek autonomiájának életbeléptetéséhez kötötték. Ezt kimondani képes senki sem leend; önkormányzati jogaink pedig törvények, királyi hitlevelek, és eskü által oly kétségtelenül vannak biztosítva, hogy ha azoknak folytonos gyakorlásában nem is lettünk volna, jelenleg minden törvényes inféz-kedés nélküli megkezdhetnök minden perczen ebbeli jogaink gyakorlását.

diarie din cele mai citite spre a luá in apararea loru valorosa pe cele döue milioane de germani locuitori in Ungari'a si Transilvani'a, a informá si luminá opiniunea publica a Germaniei nu numai despre modulu de magiarisare, pe care ei ilu numescu tirania intelésa in sensulu strinsu alu cuventului, ci si despre multime de alte impregiurari din Ungari'a, intre care starea trista a finantelor, lipsa de securitate publica s. a. se descriu intocma precum le scimu si noi.\* Se mai publica si memoriale in căte 10—15 mii de exemplarie, care se impartu pe la familii in totu coprinsulu Germaniei si in Austri'a,\*\*) se trimitu profesori si ómeni politici in diverse parti ale Ungariei si in Transilvani'a, pe unde locuiescu germani in masse mai mari; in fine, precum germanii adunaseru pentru Segedinulu ungurescu sume forte mari, cu millionulu, intocma aduna acuma, neprovocati de nimeni, sume considerabili, érasi cu millionulu, spre unicul scopu, că se fia fonduri scolastice spre ajutorarea scóleloru nemtiesci din Ungari'a si Transilvani'a si spre a infiintá altele, totu nemtiesci, in locul celoru cassate si inchise de unguri.

Vede ori-cine, că din acésta procedura a pororului germanu in contra ungurimei se voru escă conflicte de cea mai mare gravitate, cu atatu mai virtosu, că press'a Germaniei a si stigmatisatu că cu feru arsu pe toti acei germani locuitori ai Ungariei, căti si-au magiarisatu numele si că renegati sunt espusi la urgi'a lumei intregi.\*\*\*). Candu acei renegati bastardi aru cultivá numai i de'a patriotismului, atunci nu ar avea nimeni dreptu se le faca nici-o imputare. Traindu cineva in o tiéra, in care e indestulatu cu starea sa si cu societatea in care se afla, ii stă in voia se se decida a remané acolo pentru tóta viéti'a sa, candu apoi e si datoriu a fi si a remané fiu creditiosu si devotatu alu patriei ce si-au alesu elu de buna voia. Dara cu nemtii din Ungari'a mai este si altceva: immens'a loru majoritate nu e adunatura venetica de 10—15 ani, adeca dela dualismu incóce, ci anume acei locuitori de cătra Austri'a si Stir'a că vreo 300 de mii sunt locuitori mai vechi si decătu magiarii, éra cei din Ungari'a superiore sunt veniti inainte cu 5—600 de ani. Pentru toti este adeverata infamia a scuipá in fața nationalitatiei loru.

### Calcarea bisericei romane din Dobr'a.

12 Febr, nou.

Pare că planédia unu spiritu agitatu asupr'a stapénitoriloru unguri; pare că ii prinde unu paroxismu de agonia si unu neastemperu febrilu, — intru atata faptele si purcederile loru sunt de tristu caracteristice.

Diariele loru afla comploturi, conspiratiuni si arme revolutionare intre romani si bisericele romanesci, — aceste fantasmagorii unguresci sburatarite prin diarie, n'au apucat a liniscí indignatiunea romaniloru pentru nedreptele presupunerii ce li se atribue, candu suntemu loviti de unu nou atentatu de acésta natura.

\*) Intre diariele din Germani'a care apara mai cu energia existenti'a germaniloru din Ungari'a sunt: „Preussische Jahrbücher“, „Das literarische Centralblatt“, „Gartenlaube“ (cu patru sute de mii abonati), „Daheim“, „Kölnische Zeitung“ (diariu politicu de primulu rangu in Europ'a), „Spenerische Zeitung“, „National Zeitung“, „die Post“, „der Schwäbische Merkur“, „die Frankfurter Presse“, „das Frankfurter Journal“, „die Gegenwart“ etc. etc.

\*\*) Intre alte memoriale: „Flugblatt dem Deutschthum zum Schutz und Trütz“. Berlin 1881, brosuri'a prima din Decembre 1882, a dou'a din Jan. 1882. Altulu mai nou si mai amplu:

„Der Sprachen- und Völkerkampf in Ungarn“. Ein Bericht und Mahnwort an das deutsche Volk, von Karl Ludolf (publicatu si in diariulu „Aus allen Welttheilen“). Leipzig 1882. In tóte trei se facu descoferire infrosociate, care turbura sangele cititoriloru.

\*\*\*) Dintre renegati germani si unii jidovi nemtiesci sunt numiti in diarie si bosiure mai virtosu aceia, carii au facutu si facu poporului germanu reulu celu mai mare si pentru cari nemtilorul le este forte rusine, că aceia se dau de bastardi (bitongi, copii din flori) ai natiunei loru. De aceia au fostu, si cei mai mulți sunt in viéti: Franciscu Schedel, fostu secretariu generale alu academie cu nume magiarisatu Toldy, svabu nascutu in Buda, dr. Wilh Frankl profes. la univers. magiarisatu Fraknoi, jidovu de origine, facutu catolic, astadi canoniciu, Stummer, astadi Ipolyi episcopu cat., Hundsdorfer astadi Hunfalvi, sasu din Scepusu, mare vrásziasu alu romaniloru, Carolu Klette, némtiu din Drezda, astadi Keleti, capu alu biouroului statisticu, renegatu fanaticu, Bloch, astadi Ballagi, celu mai bunu lexicografu magiaru, Weiss astadi Banoczy, scriptoru magiaru laureatu, Bamberger, astadi Vámbergy, publicistu jidovu, Frummer, astadi Bela Szende ministru, Zsedényi-Pfannschmidt, sasu din Scepusu, Nascherl, astadi Csémegeyi, Halbschuh, astadi Irányi etc. Ce batjocura pe nemti!

Faptulu este urmatorulu: Vineri, in 10 Febr. an. cur. demàneti'a intre órele 5—6 postulu de gendarmi din Dobr'a, cu sergentulu conducatoriu, au calcatu biseric'a romana gr. orient. din Dobr'a, cautandu si cercetandu deamenuntulu tóte ànguriile bisericei, altariulu, turnulu si chiaru podulu bisericei. Ce voru fi cautat alta, decătu arme revolutionare!

Alta di, intrebatu sergentulu asupra purcederei sale, s'a ferit a spune, că are ordinu, ci din contra afirma, că nu avea nici-unu ordinu spre acésta, dara protestulu a fostu pregatit, pe care sergentuliu, cu hesitare si perplexitate confusa astfelui ilu spune:

„Dio'a de vineri demàneti'a intre órele 5—6 venindu doi gendarmi din patroala de pe sate, si trecindu pe dinaintea bisericei, li s'a parutu că audu unu sgomotu in biserica, si reportandu sergentului loru, acesta cu inca 3 gendarmi, a luat unu vigilu de nöpte si mergându la clisierulu bisericei, l'au luat din patu, si cheile bisericei, s'au dusu de au deschis biseric'a, ci ne afandu nici-o causa a sgomotului, s'au intorsu“.

Dara ací obvinu intrebarile, pe cari nu pote sergentulu instrumentu se le lamurésca. Daca a vediutu biseric'a incuiata bine la ambele usi, festrile intregi, éra in biserica intunecime, cum potea se pretestedie incalcarea bisericei, cum potea se vina fără oficialu de politia sau judecatorescu, cum potea se nu avisedie pe preotulu si curatorii bisericei, despre pericolul ce credeau ei că ar fi amerintiatu biseric'a? Apoi intrati in biserica, dupa-ce au vediutu afirmatul protestu desmintitul, ce lipsa era, că se intre se visitedie cu de amenuntul turnulu si podulu bisericei, despre care clisierulu a spusu, că usile incuiate fiindu, si ne-spante, era impossibilu, că se fia potutu intrá cineva acolo!

Cercetandu auctoritatea bisericésca se afle dela administratiune despre ordinulu ce s'ar fi datu spre calcarea bisericei, firesce nimeni nu voiá se scia, lasandu faptulu in sarcin'a postului de gendarmeria din Dobr'a; ci sciutu este că gendarmeria nu indeplinesc asemenei functiuni fără ordinu publicu ori secretu — si dupa-ce executa ordinulu, arata că arme au fostu cautele. In casul de fața ei au cautat ei sub taç'a mesei, daca nu arme?

Faptulu deci existe si nu se pote negă; intentiunea este constatata, éra biseric'a nostra pangarita si prostituita.

Unu lucru de mirare: nu vedu ungruii, că ce si căte complicatiuni ne impresóra din laintru si din afara? Noi romanii, blandi, linisciți, in cătu nici suferintelor nóstre nu damu espressiunea sgomotósa si petrundietória in opiniunea publica européna, precum facu alte popóra asuprute; dara ungruii in locu se apretiedie tinut'a nóstra démna si paciuita, inca ei ne provóca, ne intiépa, ne insulta, cautandu a ne iritá si a ne pune patientia la probele cele mai grele. Sau ei sunt prosti preste mesura, sau că ne tinu pe noi atatu de nauci si batuti la capu, cătu in casu candu amu cugetá vreodata la vreo revolutiune, se ascundemu arme in biserici, care trebuie se stea deschise la tóta lumea in dumineci si in serbatori, apoi pentru baptismu, cununii, ingropatiuni, oficiari de paraclise si parastase etc.

Aprópe 900 de ani traimu impreuna aici in Transilvani'a in bine si reu, adeca ungruii in bine, noi in reu, asia ni-au fostu impartiti sortii, si ei nici astadi nu ne cunoscu! si asia se vede, că cătu voru existe, nu ne voru cunoscé.

Nu scim daca acestu faptu criminalu, desonoratoriu, incalcatoriu de locu santitu, fi-va conciliat uori reparatu prin satisfactiune cuvenita; dara nici nu asteptam dela purtatorii sistemei actuale si nu o speram. Atragemu ince atentiunea capului archidiocesei nóstre gr. or. orthodoxe, că biseric'a profanata si prostituita astfelui, trebuie săntita de nou; pâna atunci noi nu o potem cerceta cu pietate religioasa.

Not'a Redactiunei. Mai aducem aminte si cu acésta ocasiune publicul nostru cititoriu, că nu numai in cei 18 ani ai domnirei regelui Filipu in Francia, ci si in alte timpuri se vedeau asia numiti Agents provocateurs, platiti bine de politia statului, că se se amestecă pintre locuitori, se injure pe gubernu, pe monarchu, pe tóta lumea, se indemne la rebeliumi; apoi era vai de cei ce cadeau in cursele loru. Candu spionii nu erau in stare se insiele, scornau ei insii minciuni cornurate, pentru că totusi se se para că au facutu ceva. Dara cine se se pote apară de acelea instrumente ale satanei? Ce vreau spionii? Au ei trebuintia de raporturi fiorose despre rebeliuni romanesci,

# O B S E R V A T O R I U L U

spre a le addressá monarchului? sau numai spre a terorisá pe romani? In ambele casuri se insiela miserabilii. Calce o mîte de biserici, calce casele preotilor si ale altor familii, indope temnitiele cu romani că in an. 1848, impinga lucrurile pâna la marginile extreme; atât mai bine pentru romanii.

## Romania.

Cestiunea Dunarei.

Siedintă dela 12/24 Januariu.

(Urmare).

Dn. M. Cogalniceanu. Dloru, se'mi dati voia inainte de tóte a regretă cuvintele dise astadi de on. dn. ministru de externe.

Eu am cea mai mare stima pentru caracterulu si capacitatea onor. meu fostu colegu in ministeriu. Pastrădu cele mai placute suveniri despre independentia sa. Dsa in consiliul de ministrii eră celu mai greu, că-ci la cele mai multe proiecte de legi dsa avea cufragiul se combata opininile domnului presedinte alu consiliului, care de o bucată de vreme s'a deprinsu a nu mai primi contradiceri.

Onor. dn. Statescu se opunea astfelii, in cátu imi permis de a lu calificá cu numele de nomofilax, că acei juriconsulti cari se aflau pe lângă divanurile domnesci si cari cunosceau legea, precum eră Bojinca, cum eră Scheleti care a facutu codicele Caragea, si care portau numele de nomofilax. Acestu nume i se pote atribui si dsale. Astadi me addressedeu la vechiul meu colegu, la acelu nomofilax si'l rogu, că dsa singuru se critice cuvintele dsale.

On. dni, se vedemu de ce se atinge.

S'a facutu unu mesagiu regalu, s'a citit u Camerei, si éta ce dice:

"Placerea ce simtiu de a me afá in midiuloculu dv. remane in totudeauna viua.... Acésta sufletescă multiamire o simtiu mai deplinu astadi, că pentru prim'a ora deschidu sessiunea ordinara a Corpuilor legiuitorie ale Regatului romanu, recunoscetu cu simpatia de tóte poterile, unitu cu densele prin relatiunile cele mai bune si cele mai amicale."

Celu de ántai Mesagiu regalu vine si se felicita de cele mai bune relatiuni cu tóte poterile. Prese cátiva dile, sau indată chiaru, acele relatiuni s'a interuptu din partea unei poteri, cu care noi avemu interese de a fi in cele mai bune relatiuni, in cele mai strinse legaturi, fiacare aparandu drepturile sale. Si eu acum vinu si declaru cumcă pentru noi, pentru asigurarea Statului romanu, avemu de neaparata nevoie se fimu in cele mai bune relatiuni, dara si in cele mai egale cu ambele State vecine, si că numai in ecuilibrarea bunei nôstre amicitii, in nepartinirea uneia si alteia exista viitorul nostru. Eu nu me sfescu a o declară, că consideru că cea mai mare nenorocire, că relatiunile nôstre cu Austri'a se fia intrerupte.

Dloru, eram in Paris că simplu moritoriu, candu mi-a venit u si mie prin firul telegraficu cunoscintiu a acestui mesagiu.

Am venit u la pasagiul Dunarei; am vediutu unu pasagiu forte patrioticu, forte energicu, forte hotaritoriu pentru neinitiatu; si dupa aceea curendu am vediutu că relatiunile nôstre cu Austri'a s'a intreruptu.

M'am intrebatu atunci — si daca facu astadi o revelatiune, multiamescu că legea adusa astadi de dn. ministru de externe nu s'a votatu inca, — m'am intrebatu: cum acesti nenorociti ministrii din strainatate, fosti, presenti si viitori in atata amaru de vreme, nu ne-am invrednicuit o singura data, nu se primim o mustare că nu ne-am facutu datori'a, dara nici macar o incuragiare că ne-am indeplinit'o? Noi totudeauna ceream dela ministrul esplicatiuni in scrisu, formate positive; si in locu de acestea primeam respunsul urmatoriu totudeauna acelasiu: dvóstra cari representanti România, cautati de sondati, daca cutare cestiune are siansa de a trece si atunci vorbiti; era de nu, nu propuneti, nu vorbiti nimicu. Dara cum se vorbimu? Binevoiti a dâ corpu vorbelor dvóstra, a ne spune cum se vorbimu si ce se vorbimu. Ei bine, n'amu primitu nimica; amu fostu totudeauna lasati de capulu nostru. "Veti apriatá; nu luati cuventul, dta la Parisu, dta la Petersburg, dta la Rom'a, vorbiti numai atunci candu este siansa. Dara se fia bine intielesu, că dta vorbesci; eu că ministru nu'ti dicu dtale nimicu". Si atunci s'a intemplatu că s'a vediutu ministrui forte buni romani, cari au profitat de aceasta latitudine că se dica, că cestiunea Dunarei e vieti'a nôstra; pentru că cestiunea Dunare este acelui brâu pe care'l incinge omulu candu se apuca la lupta, si că odata brâul luat, perde lupt'a (aplause). Nône ni s'a spusu că gur'a care a rostitu M-sagiu a vorbitu si că Domn si că capitulum della Pleyn'a. Candu mi-a venit u declaratiunea ministerului că primesce ori-ce supravighare din partea Austriei, atunci ve marturisescu că am remasu uituitu cu desevêrsire, pentru că nici Austri'a nu ne cerea mai multu. Cu tóte acestea, in "Monitoriu", cuvintele acestea erau urmate prin siése renduri de aplaue.

Ei bine, dloru, nu sciu daca Napoleonu alu III-lea ar fi pututu se rostescu asemenea cuvinte inainte de isbucnirea resbelului dintre Franci'a si Germania. Eram alesu deputatu, si anim'a me impingea se viu in Bucuresci, dara mi-am disu: ce am se facu acolo? Se spunu că gubernulu tieriei a gresit? Nu poteam se dicu aceasta, că-ci incuragiamu că satisfactiunea se se céra mai mare. Se dicu că gubernulu bine a facutu?

Ve marturisescu că nu puteam se facu aceasta.

Am lasatu daca se se transiedie cestiunea, m'am dusu la Vien'a, la Bruxelles, m'am preamblatu pe ultie si am asteptat u se se sfîrsiesca conflictulu.

Astadi s'a sfîrsitu.

Noi inse nu potem primi teoria aceasta, că s'a sfîrsitu si că n'avem decât se felicitam pe domnii ministrii. Suntemu forte fericiti că s'a intemeiatu relatiunile; dara óre tiér'a se nu mai aiba ea nici-unu controlu asupra afacerilor esteriore?

Dloru, eu am fostu ministru unui domn autoritaru si sunt si astadi autoritaru; dara socotescu că in interesele tieriei mele este mai bine se vedia 400 ochi decât 200.

Eu am tiparit u cartea verde, unde am conștiintia că am spusu totu ce se potea spune spre a arata cum au mersu fluctuationile, ce creditie erau.

Corespondentia aceasta, inainte de a o publica, eram datori se o supunu presedintelui consiliului.

Presedintele consiliului mi-a facutu observatiunea, că aru fi agenti cari i s'ar fi plansu că faptul publicarei acestei corespondentie iaru vatemá fața cu poterile straine.

Cartea aceea nu s'a publicat, si candu me asceptam că se nu vedia lumin'a, deodata am vediutu o alta carte verde despre Basarabie.

Atunci, fiindu ministru in Parisu, prin jalba că unu simplu moritoriu, cu timbru pe dens'a, m'am adresat la d. presedinte alu consiliului si l'am rogatu că se publice adeverat'a carte verde a Romaniei in privint'a Basarabiei.

Domnilor, afara de datori'a cătra tierii, candu se perde o provincia si candu respondere, daca nu legala, dara morală, atîrna asupra ómenilor cari au lucratu si cari au avutu nenorocirea că sub densii se se pérda o provincia, care de altmentre neaperat trebuea se se pérda, fiindu-că eră osendita de multu, este de datoria si pentru acei ómeni si pentru tierii se se publice faptele loru, că se se vedia cum au lucratu, se se vedia daca au facutu că sentinel'a aceea care, de si e sigura că merge la morte, dara cu tóte acestea 'si implinesce datori'a.

M'am intorsu in tierii. Intr'o di ducându-me la dn. presedinte alu consiliului, dn. Demetru Brateanu, vedu pe mésa o carte verde tiparita, nu la tipografi'a Statului, ci la o tipografia particulara; acea carte verde eră relativa la cestiunea Basarabiei; citescu si vedu preste o suta de acte diplomatici, care nu compromiteau pe nimeni, nu potecu compromite decât pe mine, sterse, scosé din acea carte verde. Ceva mai multu; am vediutu acte oficiale, portandu semnatur'a mea, din care erau scosé periode intregi si puse altele, portandu si acestea totu semnatur'a mea (murmure). Am vediutu acésta si rogu se se notedie, că-ci eu n'am de gandul măre se viu se ceru rectificari si se dicu că n'am vorbitu asia in Camera. De aceea inca odata mai repetu, că se se notedie bine, că am vediutu acte cari portau semnatur'a mea si cari coprindeau cu totul altceva decât ceea ce am serisu eu.

Vedeti dara, dloru, in urm'a acestui exemplu ce v'am adus, cumcă tieriei se cuvine se scie cum lucra gubernulu dv.; adu ni sciti daca acei ministrii cari stau pe acea banca, isi facu datori'a sau nu.

S'a disu cumcă sunt cestiuni pendente.

Apoi se ne intielegem asupra cuventului pendente, că-ci altfelui mergem prea departe cu acestu cuvent. Candu o cestiune este hotarita, candu unu dreptu mare alu tieriei este perduto, ce mai impôrtă daca se publica actele ministrilor? Veti dice pote: respondere ministrilor, capulu unui ministru. Ei, dloru, capulu unui ministru echivalédia óre cu perderea Basarabiei, ori cu perderea Dunarei? De aceea, eu credu că este mai bine că tier'a se scie mai ántai cum se apara drepturile sale, si apoi se se introduce pedeps'a cu móite. Eu nu ceru că indata ce o cestiune incepe se se tratedie, se se publice actele. Vedeti că'mi aducu aminte că am fostu ministru si pote că am se mai fiu si nu voiu că atunci candu voi fi ministru, se me punu in contradictiune cu mine. Éta ce intielegu eu o cestiune pendente: sunt intrebari scurte, sunt convorbiri; ei bine, acele convorbiri nu ne apartinu noue. Este cestiune de buna educatiune intre diferitii ministrii ai diferitelor state că, atunci candu se publica o carte verde, se intrebe pe ministrul de externe care a trimis u vrea depesia, daca consimte că acea depesia se se publice. Se ve dau unu exemplu si se potu afirmă de exactitate.

Dn. Barthelemy Saint Hilaire, candu a publicat u cartea verde in cestiunea gréca, intrebă pe lord Lyons, daca gubernulu englesu nu are ceva de opus la publicarea notelor sale cătra gubernulu francesu, si, numai dupa o astfelu de prealabile intielegere, dete publicitatieti acele documente.

Mai este, dloru, si o alta regula, pe care noi nu o prea observam.

Candu unu ministru din afara isi dà dimissiunea, este de datori'a ministrului care vine, ori-care aru fi relatiunile lui cu ministrul trecutu, de a se duce la elu se'i faca o visita si de a'i cere sirulu afacerilor, si, atunci, ministrul celalaltu ii incredintédia portofoliulu corespondentiei si'i spune starea lucurilor si a traitorilor. La noi inse nu se face nimicu de acestea.

In cestiuni pendente, in adeveru ministrul trebue se fia forte rezervat u candu comunica documente, care emana dela poterile straine; dara chiaru in cestiuni pendente care interesdá tier'a. trebue se se comunică celu puçinu instructiunile date, pentru că se cunoscă tier'a cum se lucră. In cestiunea Dulcignei si a fruntariilor grecesci, gubernulu francesu a publicat u septembra cu septembra corespondentia, si la tribuna nu odata, ci mai de multe ori amu vediutu că s'a comunicat u lamuriri forte detaliate. In cestiunea Tunisului era asia s'a urmatu. Lasu că sunt publicate mai multe colectiuni de acte oficiale, dara am vediutu pe ministrii francesi, nu odata, ci neconenitul publicandu instructiunile date.

(Finea va urmă).

## In cau'sa emigratilor banatieni.

Ne avendu noi locu pentru totu sîrulu desbatelor din camera, provocate prin interpellatiunea sciuta, ne marginim a reproduce acilea discursulu dlui V. Maniu, care că si dn. ministru președinte, da informatiuni exacte asupra fatalei templari.

Dlu V. Maniu. Dloru deputati! Afara de datori'a ce am că romanu si că mandatariu de a luă cuventul in acésta însemnata cestiune, mai am si datoria pe care mi-o impune provenintia mea din tiér'a Banatului.

Sunt datoru fratilor meu Banatieni, datoru alegatorilor meu, datoru in fine dvóstra se'mi espunu vederele mele, se spunu ceea-ce simtiu, ceea-ce conștiintia 'mi dictédia candu viu se me inscriu contra motiunelui.

Mai inainte de tóte voiu intrebă, daca pote fi unu singuru romanu in sinulu acestei adunari legiuitorie, care s'ar ridicá contra marelui principiu romanescu, despre care ne-au vorbitu pe rendu; dnii Lahovary, Cogalniceanu, Vernescu, N. Jonescu. Care Romanu, dloru, s'ar putea opune dorintei unanime de a se impopora Dobrogea, numai cu elementele romanesci?

Se fia óre cadiutu gubernulu nostru intr'unu asemenea peccatu?... Faptele sale de pâna acum dovedesc contrariul; acele fapte invederate ne spunu, că elu a fostu celu de ántai care a tradus in practica principiul romanismului, dorintele tieriei, respondindu la inaltulu sentimentu romanescu cum elu se manifesta astazi in incint'a onorabilei Adunari!

Eu, dloru, me simtiu forte fericiti impartasindu acestu sentimentu manifestatu cu atata caldura si energie.

Acestu sentimentu de iubire fratiescă, care a pusu in miscare press'a romana, spre laud'a ei, a pusu in miscare reprezentatiunea nationala si tota suflarea romanescă, va servi, fiti siguri, se intărscă pe frati nostri din regiunile supuse dominatiunii straine in uriasia loru lupta pentru esistenta nationala; va fi bine că acestu sacru sentimentu se ne inspire in tóte si se remana pururea destuptu!

Am disu, dloru, că me inscriu contra motiunii; fia-mi permis u am da cuvintele.

Candu onor. dlu Vernescu, eminentele oratoru, declară că nu primesce tóte motivele din acea motiune, nu ne spune óre că respinge premisele? Si noi n'amu pacatui la rendul nostru, primindu conclusiuni fara premise?

Espunerea faptelor petrecute cu acele familii romane, greu incercate, va invedera speru, că interpellarea onor. dlu Lahovary nu avea obiectu si prin urmare motiunea este fără cauza.

Acea interpellare se preocupa de sîrta celor 140 familii banatiene, despre care se sustine si se crede că au fostu inapoiate la urm'a loru de cătra gubernulu tieriei!

Grava erore! Fia-mi permis u se ve impartasiesc si eu informatiunile ce am despre faptele petrecute; voiu fi prea fericiti daca acele informatiuni voru fi in stare se ne redea linisteia deplina...

Onor. dlu Cogalniceanu 'mi-a spusu ieri unu mare adeveru, anume că in tinuturile Banatului se gasesc o poporatiune romana emigrata din Munteni'a.

In adeveru, tinutul Oravitiei este mai intregu poporatu cu romani din Munteni'a, cari si pâna astazi se numesc "tierani", ceea-ce ne probă că adeverul in acestu punctu este cu onor. dlu Cogalniceanu.

Partile de unde erau venite cele 140 familii romane, sunt asemenea poporate din vechime parte din Olteni'a, parte din Transilvania; Imperatorele Josif voindu se scape pe Romanii Ardeleni, cari luasera parte la rescoala lui Horea, de urgia si impilarile crudilor asupriori, ii a ridicat in suta a 18 din acele regiuni si a colonisat regiunea din tinutul militaresc alu Panciovei, (intreruperi).

Aveti rabdare, si dati-mi voe se facu acésta mica digressiune spre a invedera mai bine faptele si causele. On. dlu Cogalniceanu a obiectat u prim-ministrul, in una din siedintele trecute, că a facutu o rea si gresita istorie, va fi bine deci se cunoscem faptele amenuntite spre a face o esacta istorie.

Se se scie că la poporimea romana emigrata in sute 17 din Munteni'a se gasesc famili cu nume de Boerescu, precum se gasesc numele de Bolduru că nume de localitate si de familie la coloniele romane venite din Moldova si asiediate in préjma orasului Lugosiu, județiul Carasiului.

Acum, dloru, voi face in resumatu istoricul faptele petrecute cu familiile banatiene. Veti cunoscă, dni deputati, că in acele parti ale Banatului pamantul suferindu prin dese inundatiuni ale Tisei, a devenit neproducatoru, astfelu in catu locuitorii sunt nevoiti se'si caute pamanturi in alta parte. Daca nu le va fi cu potintia se se reintórcă in tier'a strabunilor, ei se voru duce sau in Serbi'a sau pote voru fi transportati in Bosni'a si Hertegovin'a, ceea-ce ar fi o calamitate pentru natiunea romana si o perdere insemnata pentru capitalulu nationalu.

Acesti sermani tierani afandu că tier'a nôstra are pamanturi de datu in Dobrogea si au propus a se stramă. Intemplarea a voit u că unu impiegatu alu valoelor austriace cu nume Popoviciu se se prezinta la densii, declarandu-le că densulu este in pozitiv a le realizat dorintia avendu dela gubernulu romanu la dispositiune pamanturi in Dobrogea pe séma loru; tocméla s'a facutu in conditiuni că fiacare familie se aiba a plati căte 5 fiorini la pornire si alti 5 fiorini la intrarea loru in tieră.

Intr'o buna demână luandu'si fiacare familie dela comun'a respectiva, bilete de ducere si intórcere pe 15 dile, pornescu deodata spre tieră; ajunsi la Turnu-Severinu, fără cea mai mică pedeșa din partea

Autoritatiei romane, li se mai ia de către acelu D. Popovici căte 5 fl. de familia, după care i conduce la prefectură de Mchedinti spre a cere pamenturile promisi. Prefectul telegrafă ministrului, cerându-instrucțiuni; ministrul respunde că nu scie nimic despre asemenea promisiune. Li se comunică acestuia respunsul sărbătoritoru, densii înse n'au voit se crede, fiind că romani de feliul loru nu prea sunt creditori și s'au hotărui a'și urmă calatorii spre Bucuresci; ajunsi aci, Popoviciu dispără; în această stare de lucruri, ei se addressă din nou cu cerere la gubernul centralu, spunendu că Popovici 'ia adus la lucru gata, primindu unu respunsu negativu, că adeca nu li se potu dă pamenturi acum si ei sciindu că lasasera vorba acasa, că de voru primi pamenturi, unii din ei se voru intorțe spre a desface lucrurile ce aveau pe acolo, era la din contra ei se voru inapoi neintardiat la vetrile lor, au cerutu gubernului ajutorie si mijloce pentru a se repatria, gubernul dandu-le ajutoriile cerute, ei s'au inapoiat.

Astfeliu s'au petrecutu faptele.

(Va urmă.)

### Din provinciile revoltate.

Avemu sciri mai nove telegrafice oficiali pâna in 12 Februarie, din care afiamu, că trupele imperiale au inceputu a da insurgenților lovitură mai grele decât pâna acela, că înse de invingerea si supunerea acestora totu nu pote fi vorba. Fortaretii Dragali ocupata de crivosciani in data pe la inceputul versarei de sange, a fostu reluată dela ei. La orasul Focia a fostu din nou lovire cu insurgenții in doue locuri, înse numai cu căte unu batalionu si cu prea puțina perdere.

In 11 Febr. au intratu si căte o parte din regimetele transilvane Nr. 51 si Nr. 62 in actiune si comandantele generali dela Seraievo in depesi' sa inaintata la Vien'a laudă multu bravură si perseverantia acestor trupe. Dara candu vreodata regimetele ardelene nu s'au batut eroicesc, daca au fostu comandate bine cum se cade, si daca nu au fostu lasate peritoare de fome? Din 51 au participat unu batalionu, din 62 numai 1 compania. Perderi 1 mortu, 6 raniti greu, altii mai usioru.

Batalii in campu deschis nu s'au intemplatu nici pâna in 11, ci totu numai pe munti, pe dealuri si la strintori. Causa e sciuta. Insurgenții se sciu crutia; apară căte puțini, 200 pâna celu multu 500 la unu locu; alarmă trupele imperiale, schimba căte 1—2 ore puscaturi, apoi se muta aerea. Cu unu cuventu: Guerilla, cum dicu spaniolii, batalii de munte, alu caroru scopu este a face pe adversari se alerge neincetatu dela unu locu la altulu, se sufere frigu, fome, sete, ostenela de morte, se cada in bôle, se faca spese de milioane fara nici-unu folosu, se dea in curse prin strintori de munti, cu anulu intregu.

### Din strainatate.

Avemu totu numai sciri cum amu dice, pendente. In Egiptu nici pace nici resboiu. Din Tunis nu se mai scie nimicu despre actiunea francesilor. In Irlandia omorurile nu mai incetă. Din Russi'a vinu totu numai amerintiari adresate Austro-Ungariei, era intr'aceea pe la Bucuresci trecu necurmătu oficiari si alti muscali către tierile revoltate. In Serbia episopii nu voru se tina sinodu, pâna ce nu se va reasiedă mitropolitul Michailu in scaunul seu, din care causa press'a ungură colcaie de resbunare, sciindu bine că mitropolitul este omul Russiei. Destulu că situatiunea e preste mesura critica.

### Sciri diverse.

— (Necrologu). Simeonu Boci'sa parochu gr. cat. alu Catielului-romanu si archi-diaconu emer. cu fiu si fiică: Ioanu, Maria; afinele: Franciscu Gyulai Munteanu, Julian'a si sociul seu Ambrosiu Popu parochulu Reteazului, si Maria; ginerii: Jos. Orianu parochulu Siomcutului-micu si v.-protopopulu Olpretului, Alimpiu Barboloviciu vicariu for. eppescu gr. cat. alu Silvaniei; nepotii: Aureliu preotu gr. cat. cu soci'a sa Emilia Buteanu, Virgilii juristu de curs. IV, Corneliu si Joanu; nepotii: Eugenia Orianu; nororile: veduv'a Teresia Popu, Rosalia König; cuserii: Joanu P. Papiriu vice-protopopulu Logiardului si parochu gr. cat. in Iclodulu-mare, cu soci'a sa Juliana si intrég'a familia, Michailu Buteanu parochu in Dohu si ceilalti consangeni — cu anima franta si plina de dorere aducu la cunoștința, cumcă iubitul fiu, resp. frate, nepotu, afnui, unchiu si cuseru: Vasiliu Boci'sa cesaroregescu capelanu militaru de clas'a I si v.-protop. onorariu, dupa unu morbu indelungat, proveydiu

cu s. sacramente ale moribundilor in anulu vietiei sale 48, alu preotie sale 24, in 9 Febr. st. n. a. c. la 2 ore d. a. si-a datu nobilul seu sufletu in manile Creatorului.

In adormitulu a pierdutu nu numai intrég'a familia unu membru iubit, ci si clerul diecesanu alu Gherlei — precum si caus'a comuna, unu devotatu si laboriosu individu.

Osamentele'i recite dupa celebrarea s. liturgii si seversirea ceremonielor funebrale in 11 Febr. st. n. a. c. d. m. s'au redat simbului pamentescu in cimitierulu catolicu din opidulu Simleu.

Datu in Simleu, la 9 Febr. 1882.

Fia-i tierin'a usiōra si memori'a bine-cuventata!

— Sibiu, in 13 Februarie 1882. Vineri in 17 Februarie a. c. la 10 ore antemeridiane, se va celebra in biserică parochiala greco-cath. de aici, servitiu divinu (Requiem) pentru repausul sufletului a multu regretatului defunctu Ladislau Basiliu Baronu de Popp.

Dela oficiulu parochiale gr.-cath.

— „Universitatea națională sasesci“, acelu corpu naționale stravechiu alu sasilor din Transilvania tinu si estimpu siedintiele sale că totudeauna in Sibiu, si dupa mai multe concluse, dintre care unele s'au luat cu destula greutate, sesiunea fu inchisa de către comitele supremu dn. Fridericu Wächter, care inca totu mai porta titlulu de comite alu naționalei sasesci. Publicul din Transilvania totu mai cunoscce ce insemnă odinioara terminul universitate sasescă, era altii, chiar si publicul din Ungaria vecina isi facu idea, că aceea ar fi unu institutu mare cu vreo trei ori patru facultati de scientia. Cu totul altu-ceva semnificase in legislatiunea, in dreptulu publicu alu Transilvaniei Universitas, adeca corpu per eminentiam politici si nationalu cu atributiuni de autonomia forte larga, cu dreptu nu numai legislativu, ci si judecatorescu si administrativu. Pâna in secolulu alu 16-lea erau in Transilvania trei universitati de acestea: Universitas Nobilium, prin care era representata aristocrati'a celor doue nationalitati, a romanilor si magiarilor, mai tardiun numita prin mare abusu si calcare de lege numai Universitas Hungarorum; alaturea cu aceasta Universitas Siculorum, cassata dupa vécuri din cauza multora rebeliuni secuiescii, apoi Universitas Saxonum, care s'a sustinut si inflorit spre mare bine alu poporului sasescu pâna in a. 1851, candu gubernul austriacu absolutu o a desfintat, spre a face sasilor unu bine si mai mare prin incorporare la universitatea naționalei germane, cu centrulu ce se credea pe atunci in Vien'a sau in Frankfurt, nu la Berlin. In anulu 1861 Universitatea sasescă se restaură din nou spre nespusa bucuria a poporului sasescu. Gubernulungurescu o mai toleră doi trei ani, apoi incepă a'ia mereu din vechile prerogative, pâna candu o spoliu de toate drepturile politice si o prefață intr'o simpla corporatiune administrativa de averile nationali sasesci, destinate in partea mare, pentru scopuri de cultura, subvențiuni prea bune la scole, burse etc. cam asia, cum ar fi Asociatia nostra transilvana, cu acea distinctiune essentiala, că unde aceasta nu are in administratiunea ei nici o 100 mii florini, Universitatea sasescă dispune de milioane in fonduri, in dominie si in realitat (case, palaturi) etc.

Dupa inchiderea sesiunei comitele sasescu pleca la B.-Pest'a, inpreuna cu dn. Ormay presedinte alu tribunalului regescu.

Intre membrii universitatii sasesci au fostu si estimpu doi romani. De ce nu mai multi? Va intrebă cineva. Din 99 de cause, era a sut'a causa este, că in anii din urma dintre romani nu se mai inbuldiesc nimeni la acea onore séca, ce costa pe langa perdere de timpulu celu mai pretiosu, inca si multime de neplaceri.

— (Vacantia la tribunalulu de aici). O statuie de judecatoriu se afla vacanta. Dreptu la aceea ar avea numai unu romanu si audiu că intre alti mai multi ar fi concursu si patru romani, cari inplinesc toate conditiunile cerute de legi; te vei pomeni ince că erasi voru mai trimite din fundulu Ungariei pe vreunulu, care necum se scia ceva romanesce, dara nici de numele Transilvaniei nu va fi auditu in vieti'a sa, si că mane va pretinde că tota lumea, pâna la celu din urma satului romanu ori sasu se vorbește cu elu numai unguresc. De altumetrea aceasta miseria in patria nostra este generala si de toate dilele. Pedepsa

greia pentru noi toti, dara cea mai aspră pentru aceia, cari in dietă transilvana din anii 1863—5 se revoltau asupra proiectului de organizare judecatoreasca in Transilvania, unde pre langa celealte calificatiuni cerute dela unu judecatoriu in tieri civilisate, se prevedea si șresicare propoziție dupa nationalitatati. Atunci siberau că de ce se fia curtea de cassatiune in Transilvania la Vien'a alaturea cu asia numita Cancelaria transilvana de curte (ministeriu transilvanu); acum nu le dă mană se strige nici macaru pentru unu judecatoriu de pace, daca nu voru se se espuna la o resbunare nimicitoria.

### Bibliografia.

— (Opus de cea mai mare importanța). K. K. Infanterie-Regiment Friedrich Wilhelm Ludwig Grossherzog von Baden Nro 50. — Prănumerations-Einladung auf das Werk: Geschichte des k. k. Infanterie-Regiments Friedrich Wilhelm Ludwig Grossherzog von Baden Nro 50 von dessen Errichtung 1762 bis 1881. Bearbeitet nach den Acten des k. k. Kriegs-Archives und sonstigen authentischen Quellen. Mit Adjustirungsbildern. Wien, 1882.

Würdig der thatenreichen Vergangenheit des Regiments wurde keine Mühe und keine Auslage gescheut, das Werk möglichst reichhaltig, verständlich und auch für die Stamm-Bevölkerung anziehend und anregend zu machen.

Von dem Gedanken geleitet, dass die Geschichte eines Regiments eine wahrheitsgetreue Chronik der grossen Regimentsfamilie zu sein und das ruhmvolle Schaffen und Wirken Einzelner zu verewigen, so wie die allmähliche Entwicklung der Organisation der Truppen, der Bewaffnung, Ausrüstung, Adjustirung und sonstiger Verhältnisse zum allgemeinen Verständnis zu bringen habe, war man bestrebt, ein möglichst getreues und vielseitiges historisches Bild der Kämpfe und Thaten des Regiments zu geben.

Das Werk ist bereits erschienen und wollen die Prănumerationslisten an das k. k. Reserve-Commando des Regiments Nro 50 nach Carlsburg geleitet werden. Carlsburg, im Jänner 1882.

Die Offiziers-Bibliothek.

Formatu lexiconu mare, 420 pagine. S'au tiparit numai 300 de exemplarie. Mai sunt numai 140 de vendiare. Pretiulu 5 fl. v. a. Dupa-ce'lui vomu citi, la care se ceru mai multe dile, vomu reveni cu ajutoriulu unui condeiu, in a carui competentia cade.

— Ministeriulu instructiunei publice si alu cultelor. Monuments nationali, monastiri si biserici ortodoxe. Raporturi dela comisiiunile intocmiti pentru cercetarea loru. Partea I si II. Bucuresci 1882. Tipograf'a Statului.

### Post'a redactiunei.

Suntemu datori la mai multi domni si binevoitori ai nostrii cu respunsuri, dintre care unele ceru timpu multu. Intre impregiurarile actuali estraordinarie, numerate siindu-ne toate orele, rogam pe toti de patientia, pâna-ce vomu mai poate resuflă.

Exemplarile intregi dela Nr. 1 incepandu vomu mai avea pâna la finea lunei; reflectam ince pe toamii cari ceru pe creditu, că se binevoiesc a luă in consideratiune, că pe noi nu ne astăpta nimeni de sute si de mii, care trebuie se se numere exactu la terminu, de ex. numai la posta preste una miile florini. Ce e 4 si 8 fl. pe langa 4000 si 8000 fl.?

Carti de anuntiatu ne vinu mereu. Mai multi dñi auctori voru că se le facemt totu noi si recensiunea. Candu o redactiune s'ar decide se stea numai de cititulu cartiloru, de recensiuni si critice, atunci eo ipso nu ar mai fi redactiune si diariul nu s'ar mai poate publica. Anuntari da; recensiuni si critice se faca altii că si la alte popoare.

### Inscintiare.

In 17 Februarie 1882 la 10 ore a. m. se va tinea, in oficiulu „Albini, institutu de credit si de economii“ in Sibiu, strad'a Baier Nr. 1, licitarea obiectelor remase cu ocazia edificariilor de adaptare, precum: trepte, scanduri, bârne, usi, ferestre, jalusi, table de parchet, cuptore si diferite obiecte de fier etc.

Consemnarea detailiata a acelor obiecte si pretiurile loru, precum si celealte conditiuni de licitatiune se potu vedea in biroulu subscrisei directiuni in fiacare di dela 10—12 ore a. m.

Sibiu, 4 Februarie 1882.

(68) 2—2 Directiunea „Albini“ institutu de credit si de economii.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariul lui W. Krafft.